

ELEKTROTECHNIKA

6.-7. POLOVODIČE

Doc. Ing. Stanislav Kocman, Ph.D.

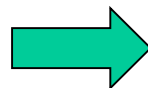
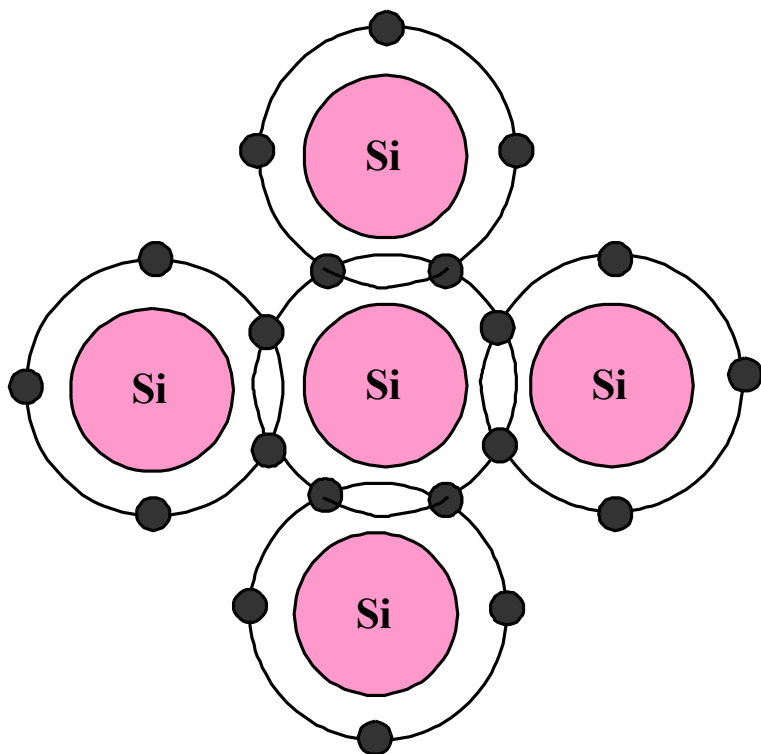
2. 2. 2022, Ostrava

Osnova přednášky

- **Fyzikální podstata**
- **Polovodičové prvky**
- **Usměrňovače**
- **Střídavé měniče napětí**
- **Pulzní měniče**
- **Střídače**
- **Měniče kmitočtu**

Fyzikální podstata polovodičů

Vlastní polovodič

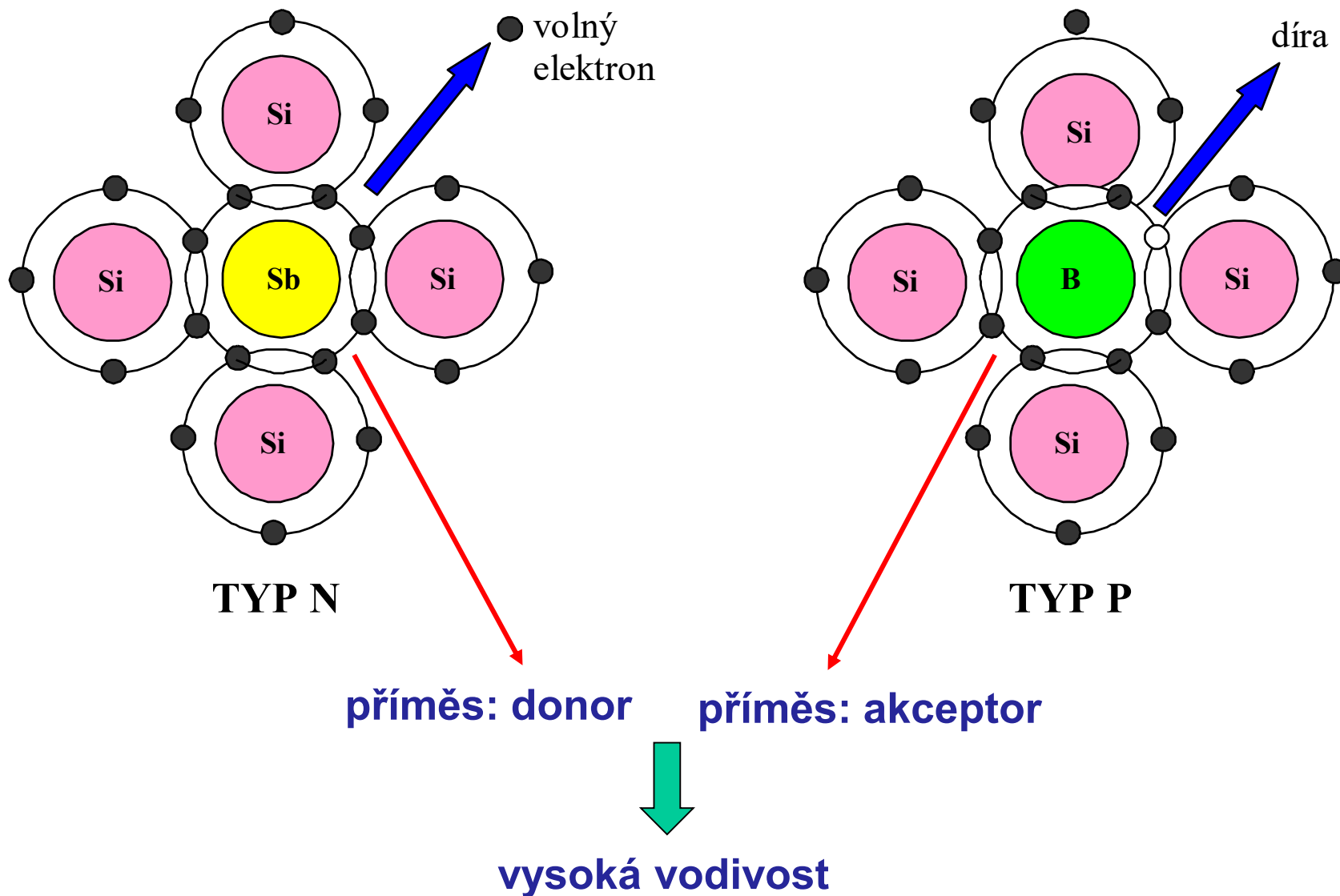

Zjednodušená struktura
křemíku se čtyřmi
valenčními elektrony

velmi nízká vodivost

Nevlastní polovodiče

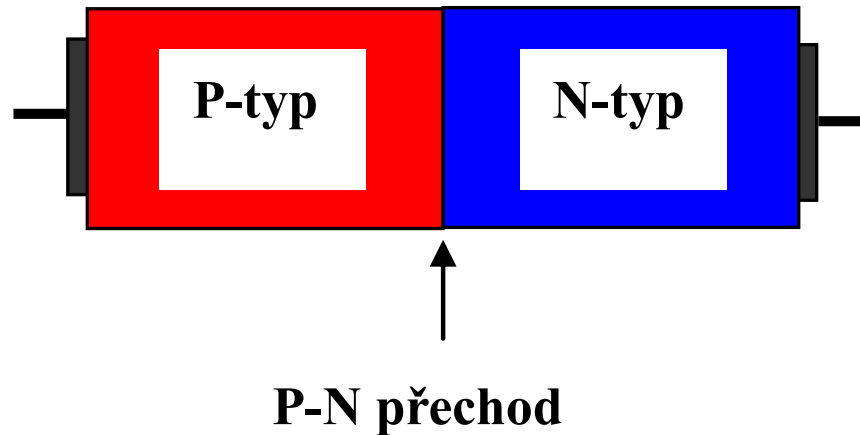

Polovodičové prvky

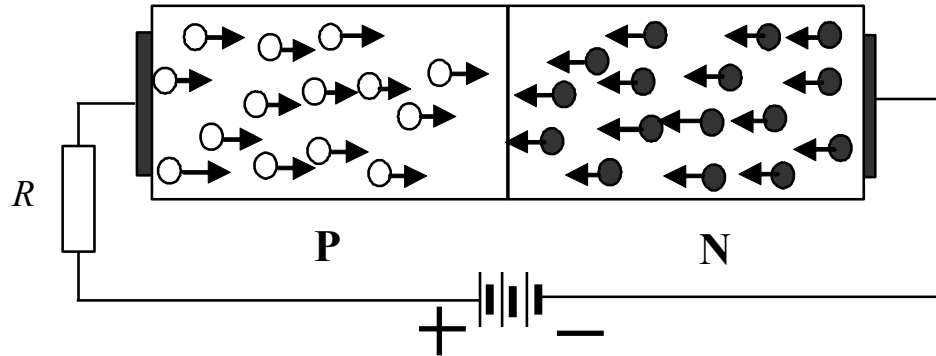
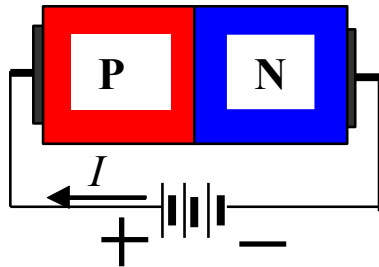
- **Polovodičové diody**
- **Tranzistory**
- **Tyristory**
- **Triaky**

Usměrňovací dioda

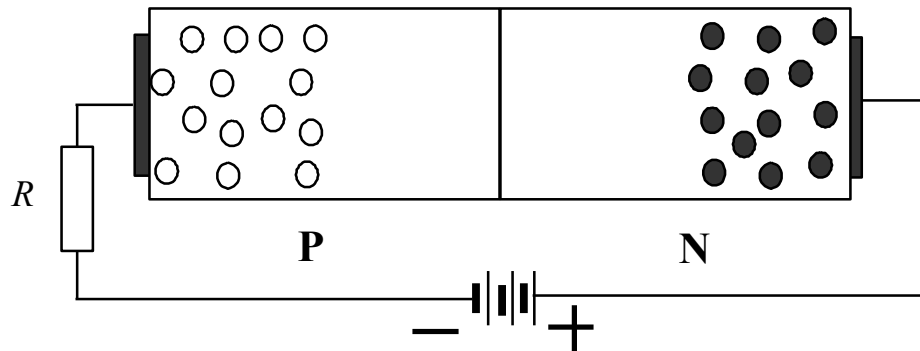
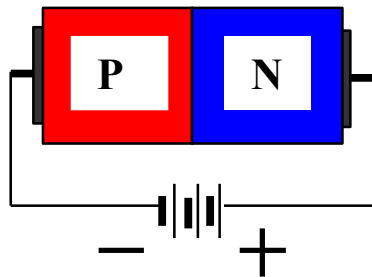
- P-N přechod

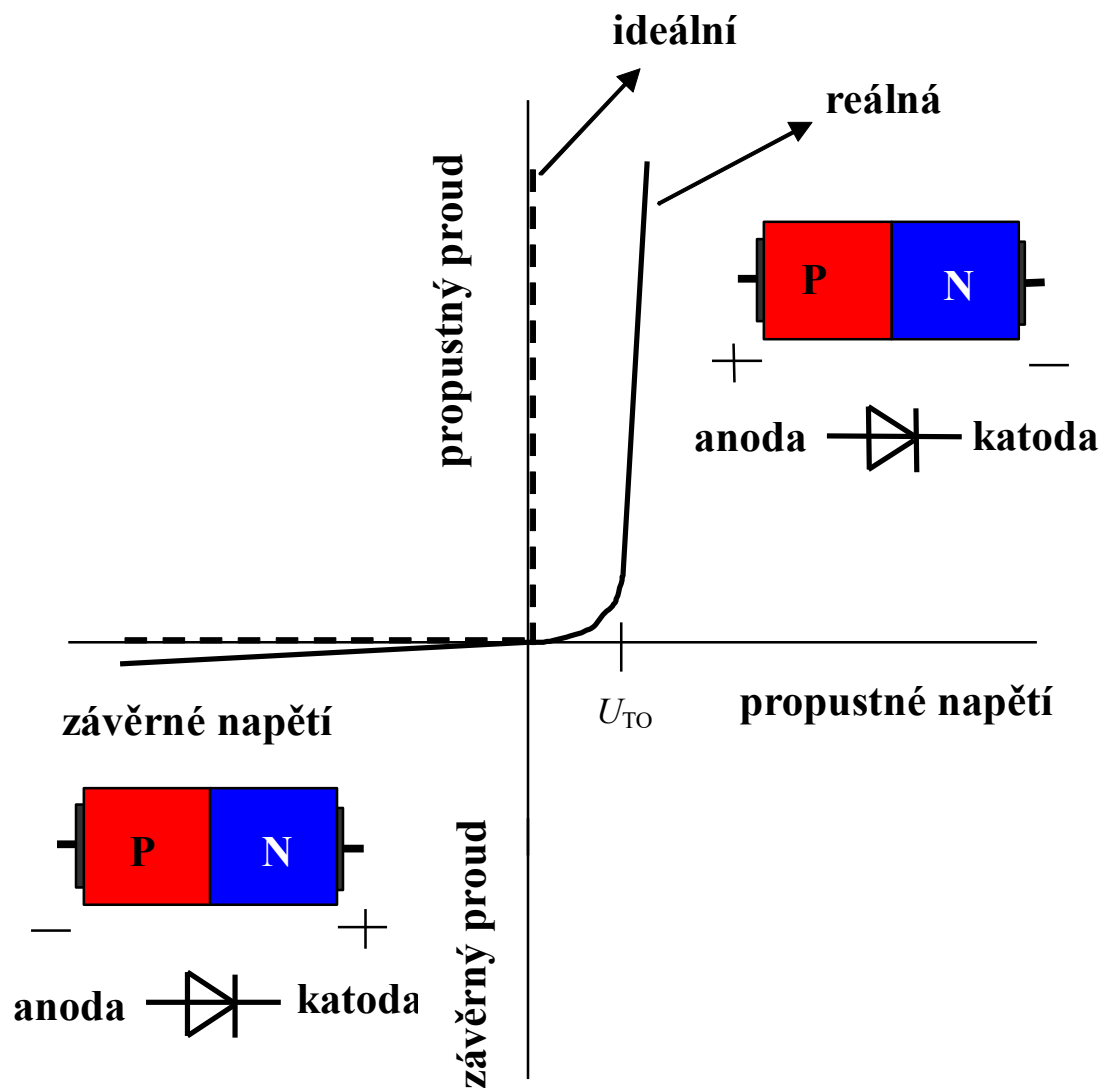
P-N přechod v propustném směru

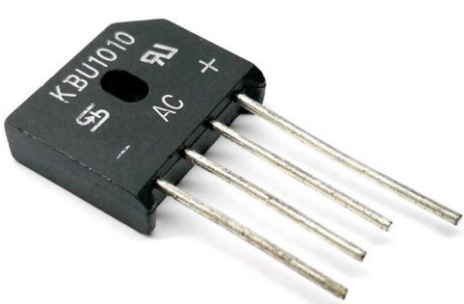
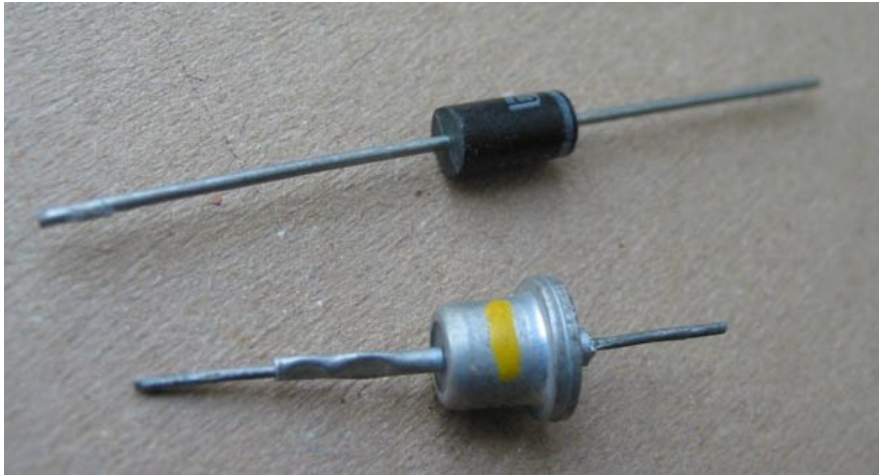

P-N přechod v závěrném směru

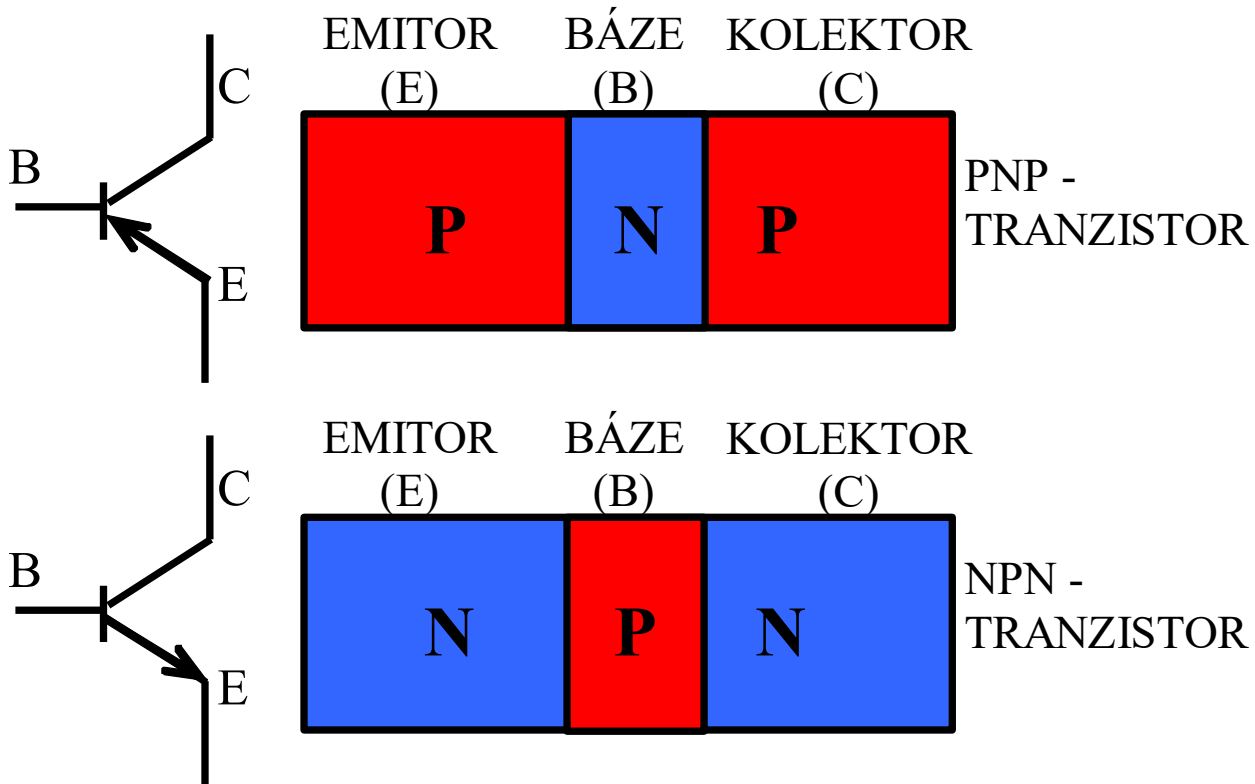

- **A-V char. usměrňovací diody**

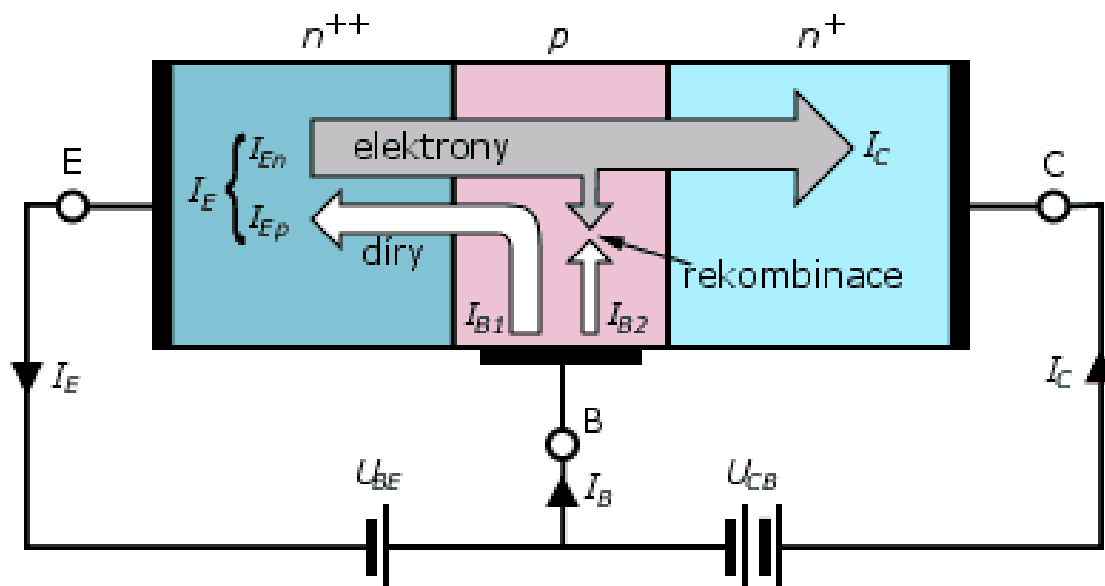

Bipolární tranzistor

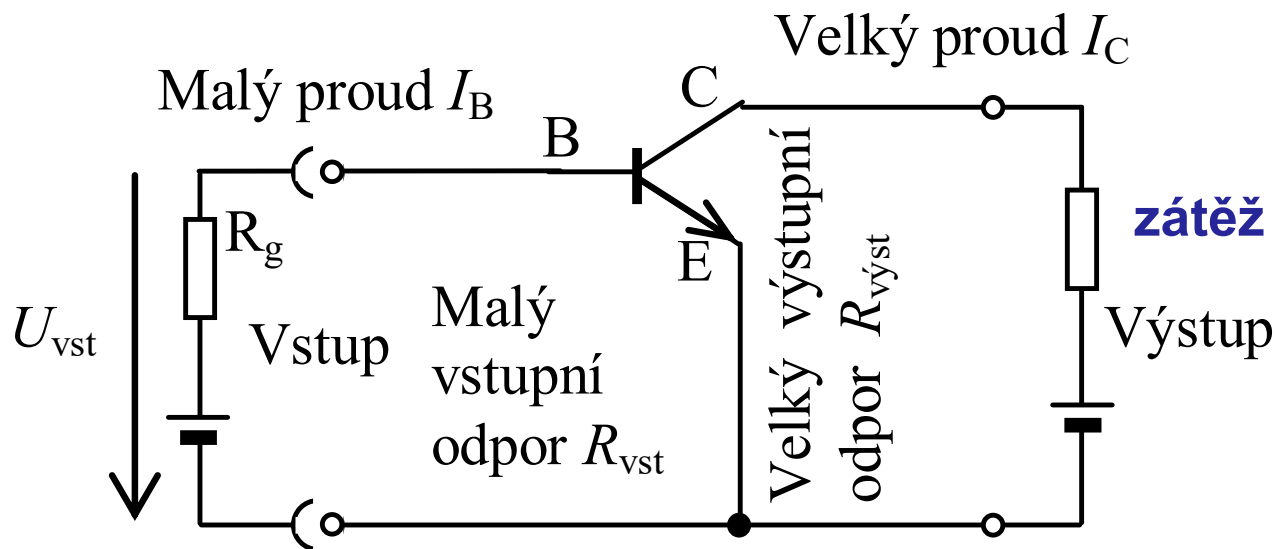

Bipolární tranzistor

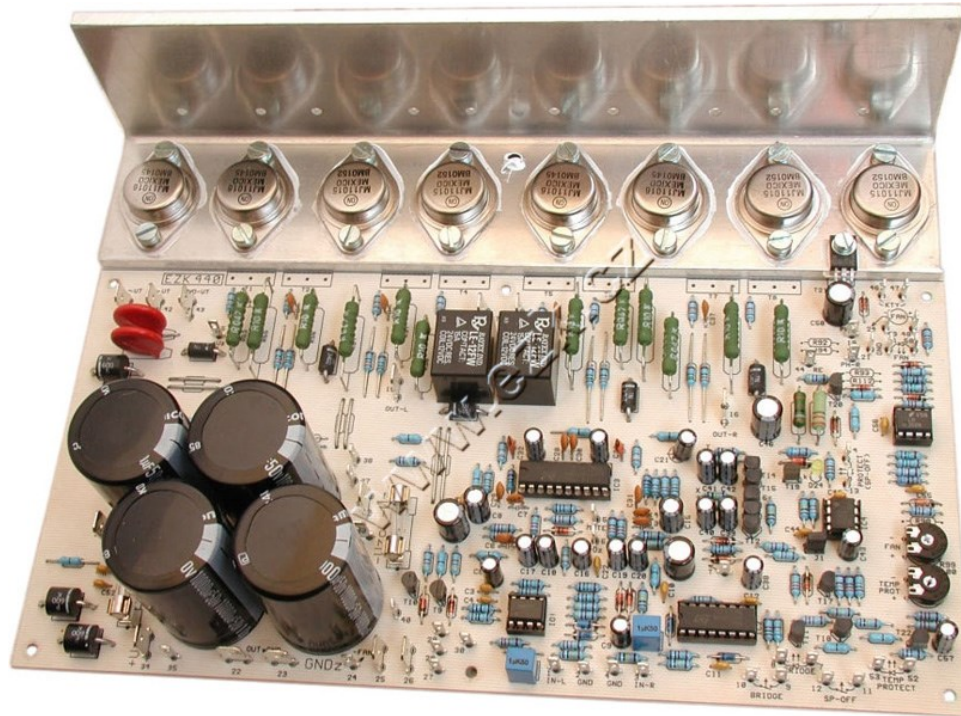
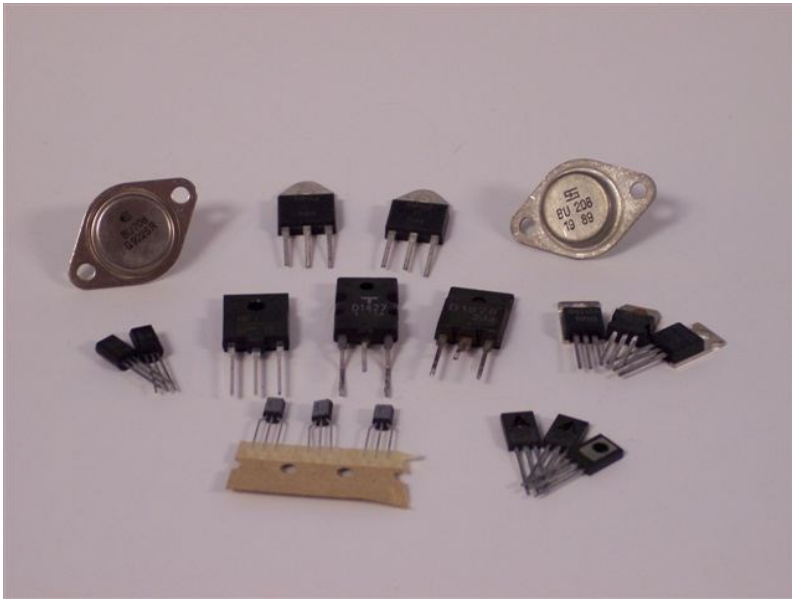
Tranzistorový jev

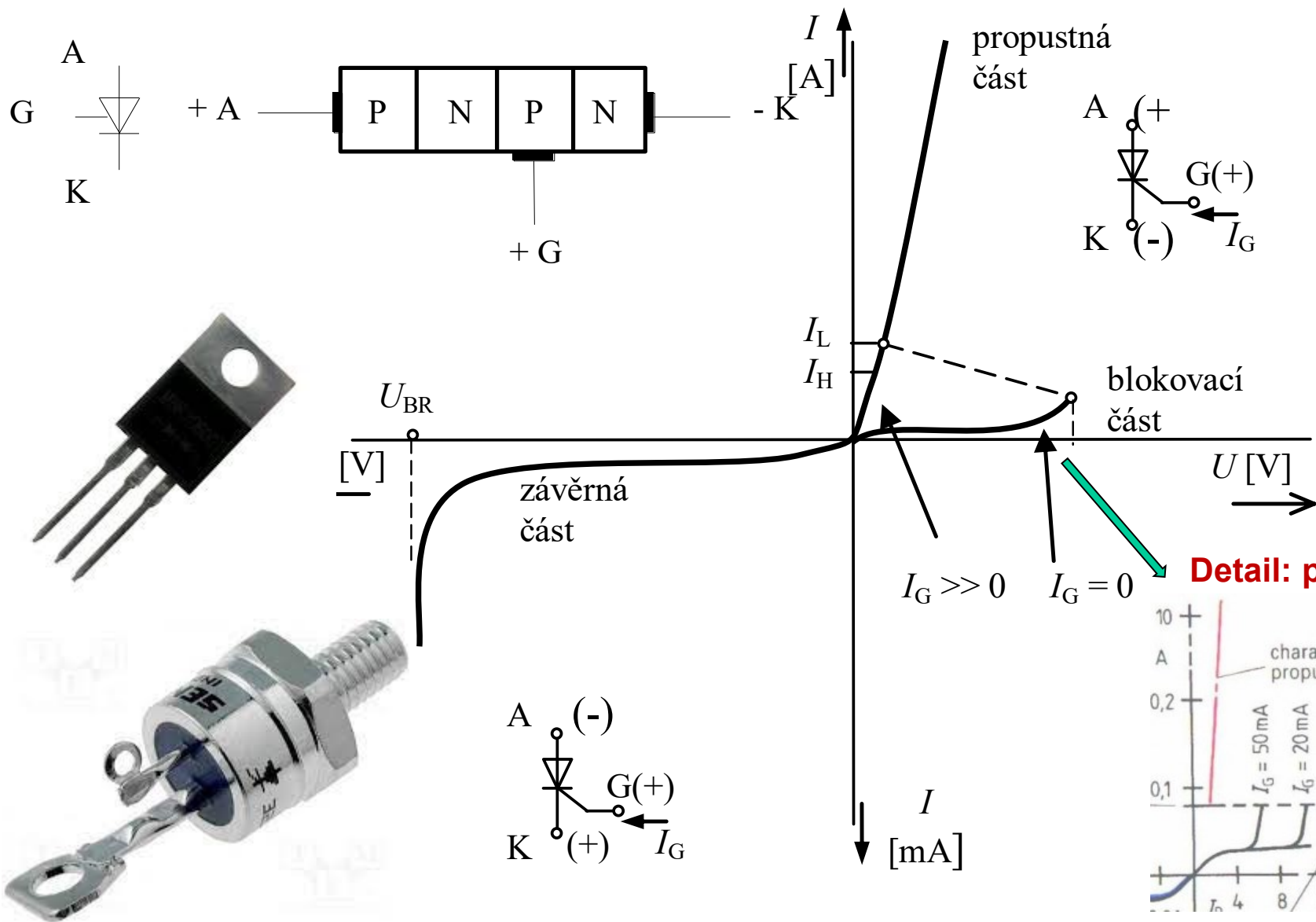
- **Základní zapojení tranzistoru**
 - **Se společným emitorem**
 - Funkce jako zesilovač
 - Funkce jako spínač

Zapojení tranzistoru se společným emitorem

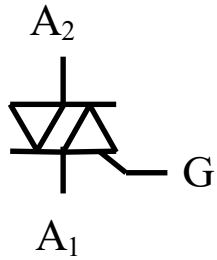

Tyristor

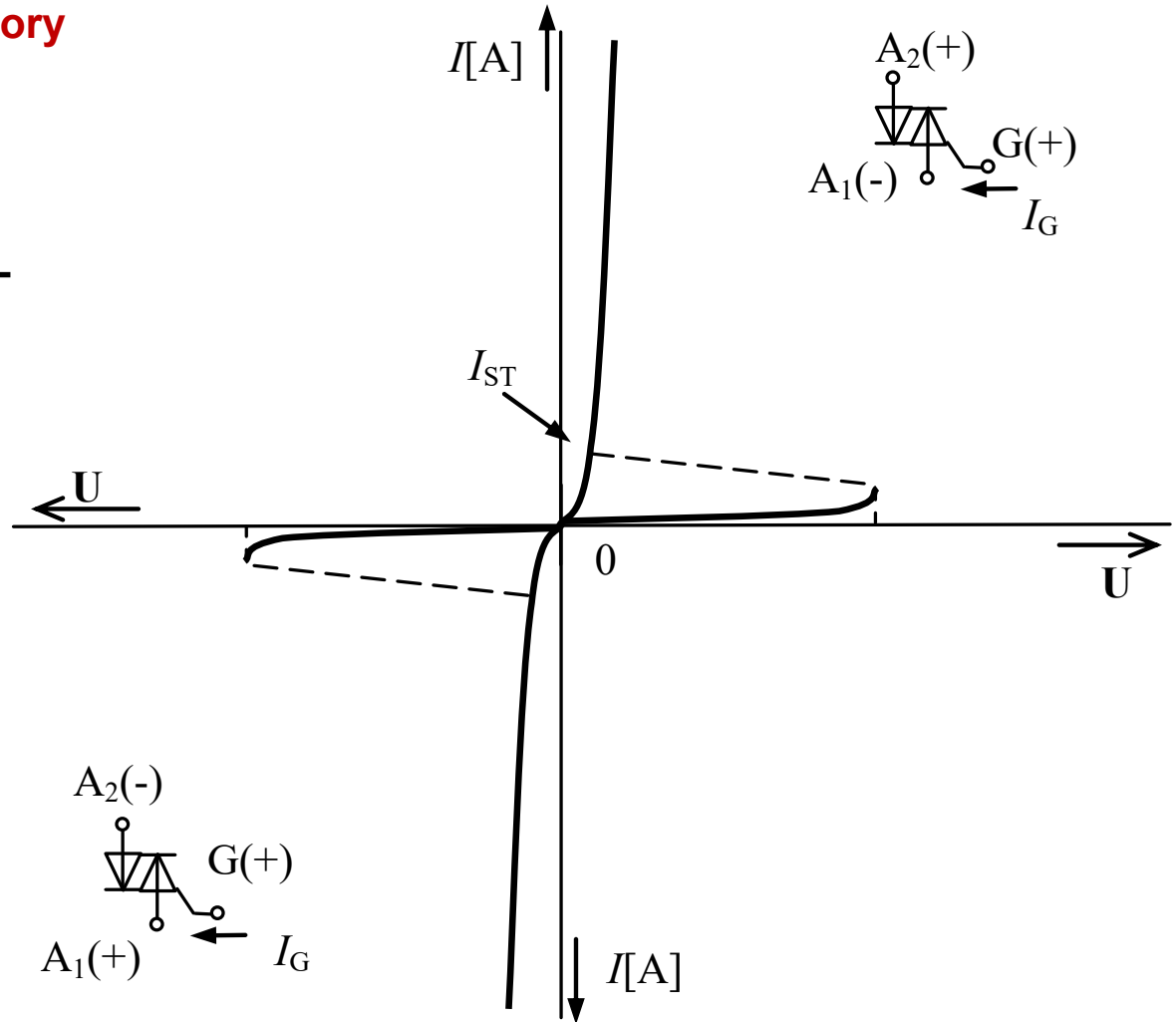
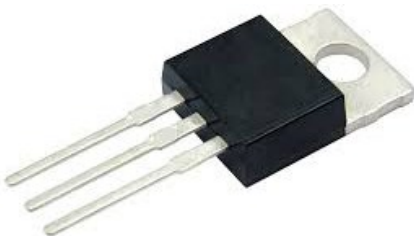
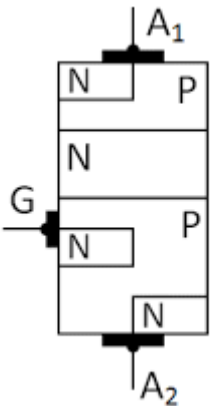
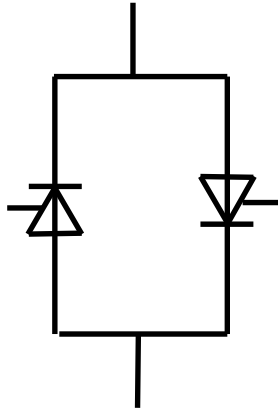

Triak

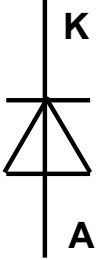

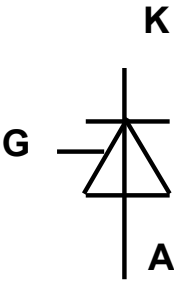

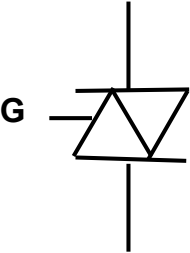

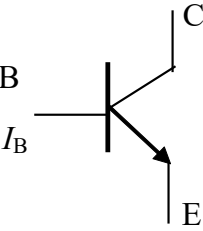

Triak

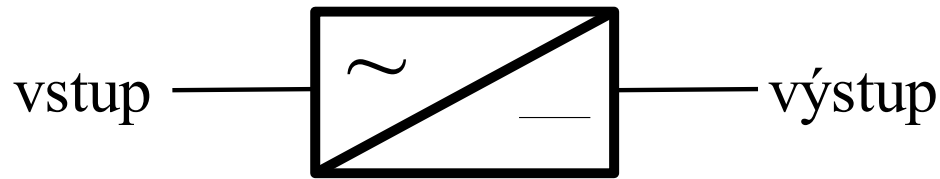
Náhrada 2 tyristory

Srovnání spínacích vlastností

Polovodičová součástka	Stav spínacího prvku	Podmínka stavu spínače
	 VYP ZAP	<p>Napětí na diodě je:</p> <p>ZAP: v propustném směru</p> <p>VYP: v nepropustném (závěrném) směru</p>
	 VYP ZAP	<p>1. Napětí na tyristoru je::</p> <p>ZAP: v propustném směru</p> <p>VYP: v nepropustném (závěrném) směru</p> <p>2. ZAP: $I_G > I_{Gmin}$; nebo $I_A > 0$</p> <p>VYP: $I_G = 0$; $I_A \cong 0$</p>
	 VYP ZAP	<p>ZAP: $I_G > I_{Gmin}$; nebo $I_A > 0$</p> <p>VYP: $I_G = 0$; $I_A \cong 0$</p>
	 VYP ZAP	<p>ZAP: 1. Správná polarita přiváděných napětí dle typu (PNP, NPN)</p> <p>2. $I_B > I_{Bmin}$ ($I_B > 0$)</p> <p>VYP: $I_B < I_{Bmin}$ ($I_B = 0$)</p>

Usměrňovače

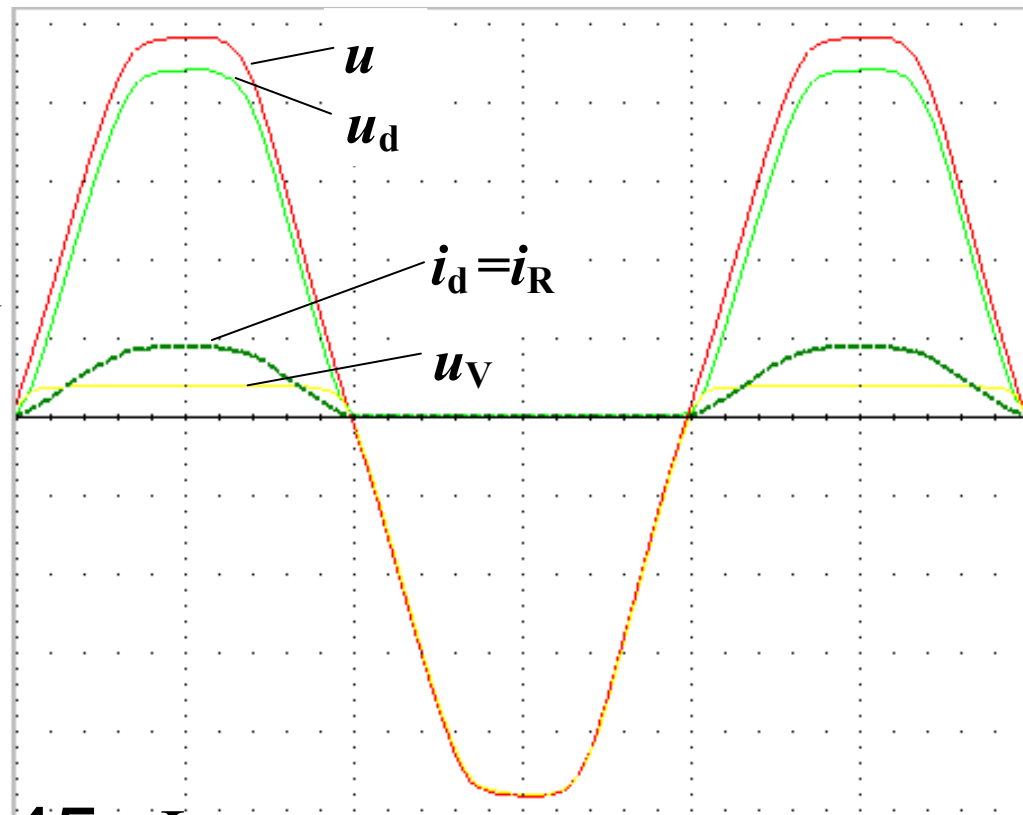
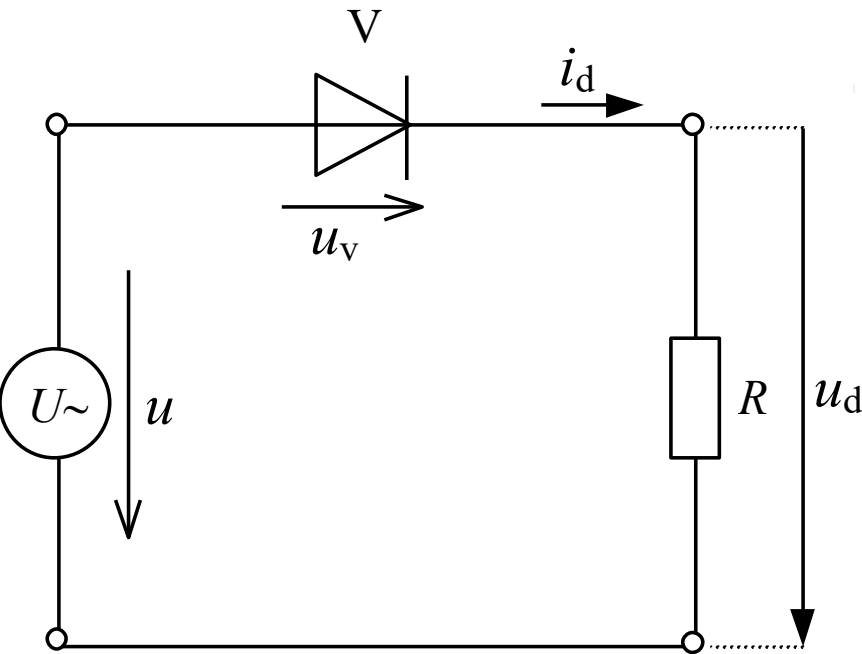

Neřízené usměrňovače

- s diodami
- nelze měnit střední hodnotu napětí na výstupu
- výkon na dané zátěži je konstantní
- jednoduché, bez řídících obvodů
- jednofázové (uzlové 1-pulzní, můstkové 2-pulzní)
- trojfázové (uzlové 3-pulzní, můstkové 6-pulzní)
- více-fázové (12-, 18-, 24- pulzní)

Neřízené usměrňovače

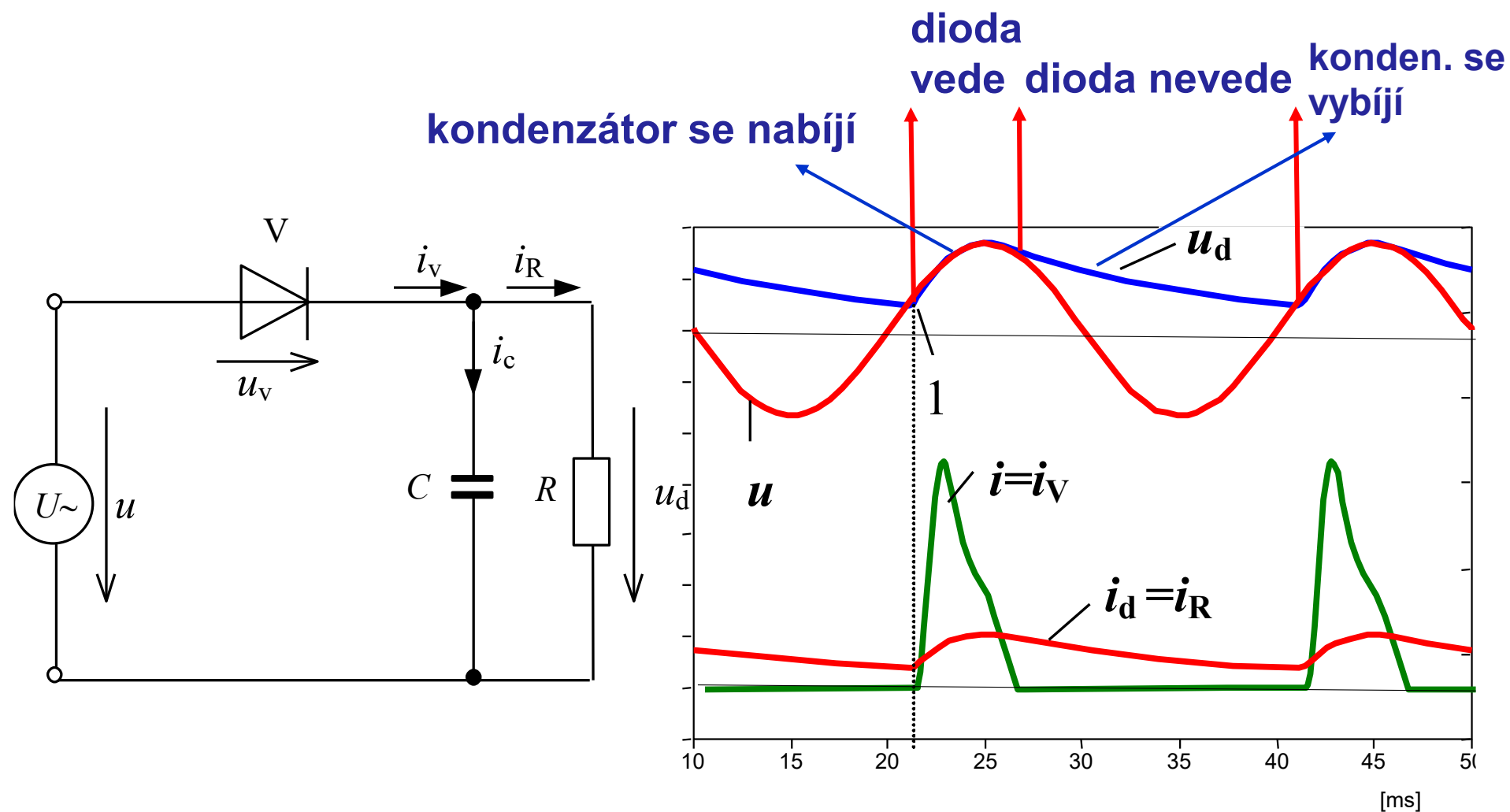
- 1-fázový uzlový (1-pulzní) usměrňovač s R zátěží

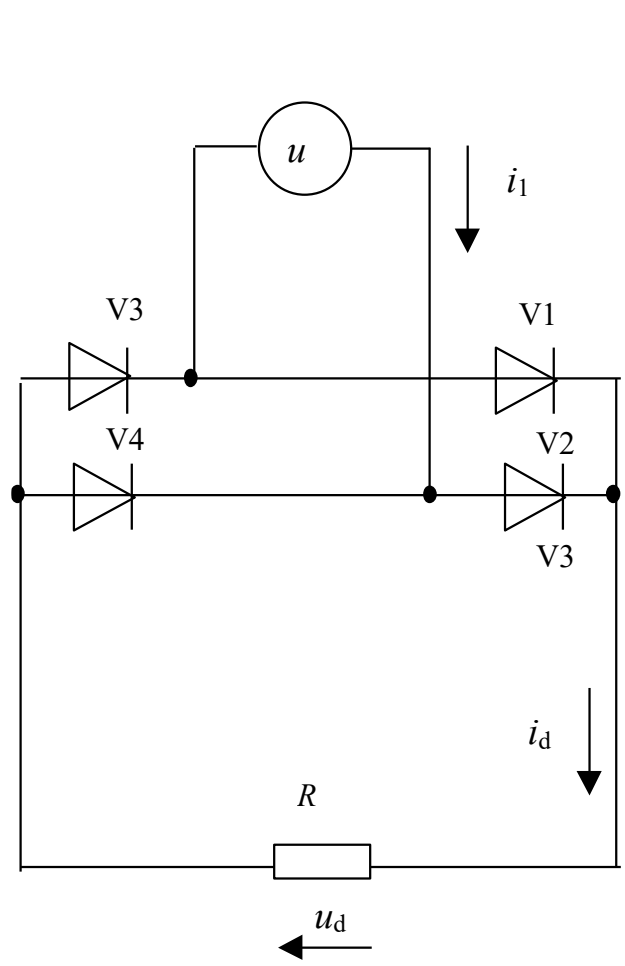
$$U_d = U_{av} = 0,45 \cdot U$$

$$I_d = I_{av} = 0,318 \cdot I_m = 0,45 \cdot I$$

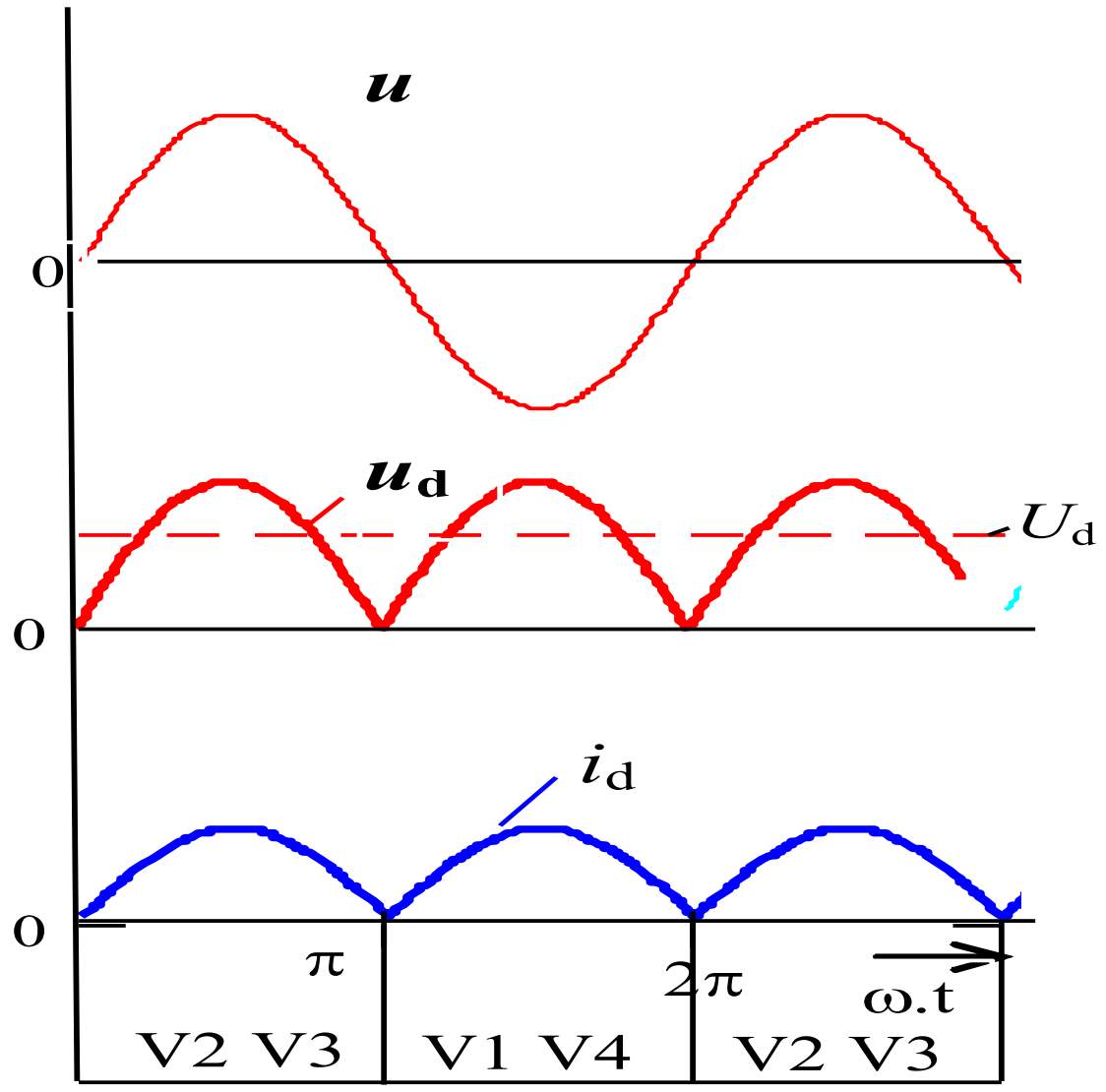
Neřízený 1-fázový uzlový (1-pulzní) usměrňovač s RC zátěží

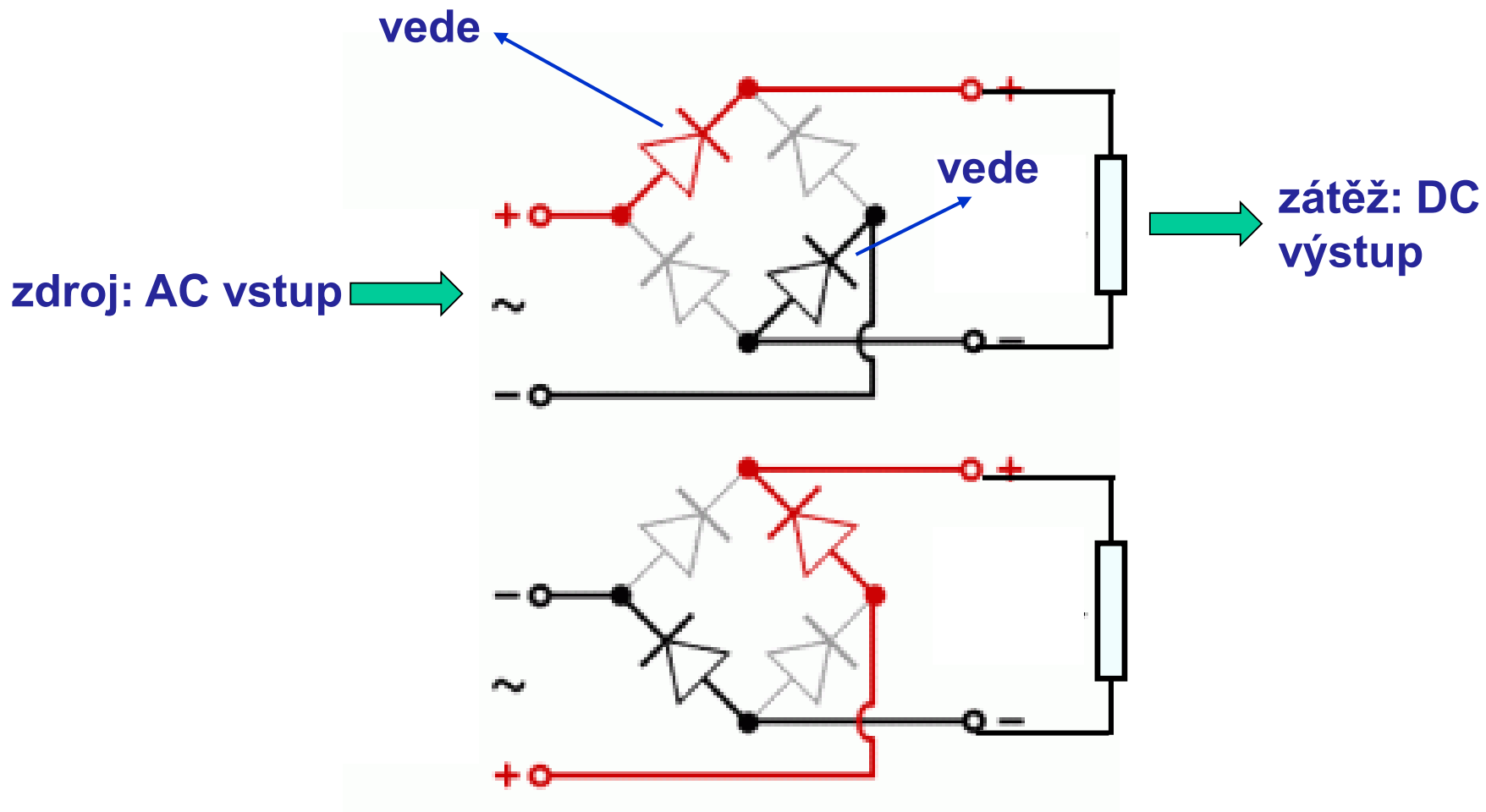
- 1-fázový můstkový (2-pulzní) usměrňovač s R zátěží

$$U_d = U_{av} = 0,9 \cdot U$$

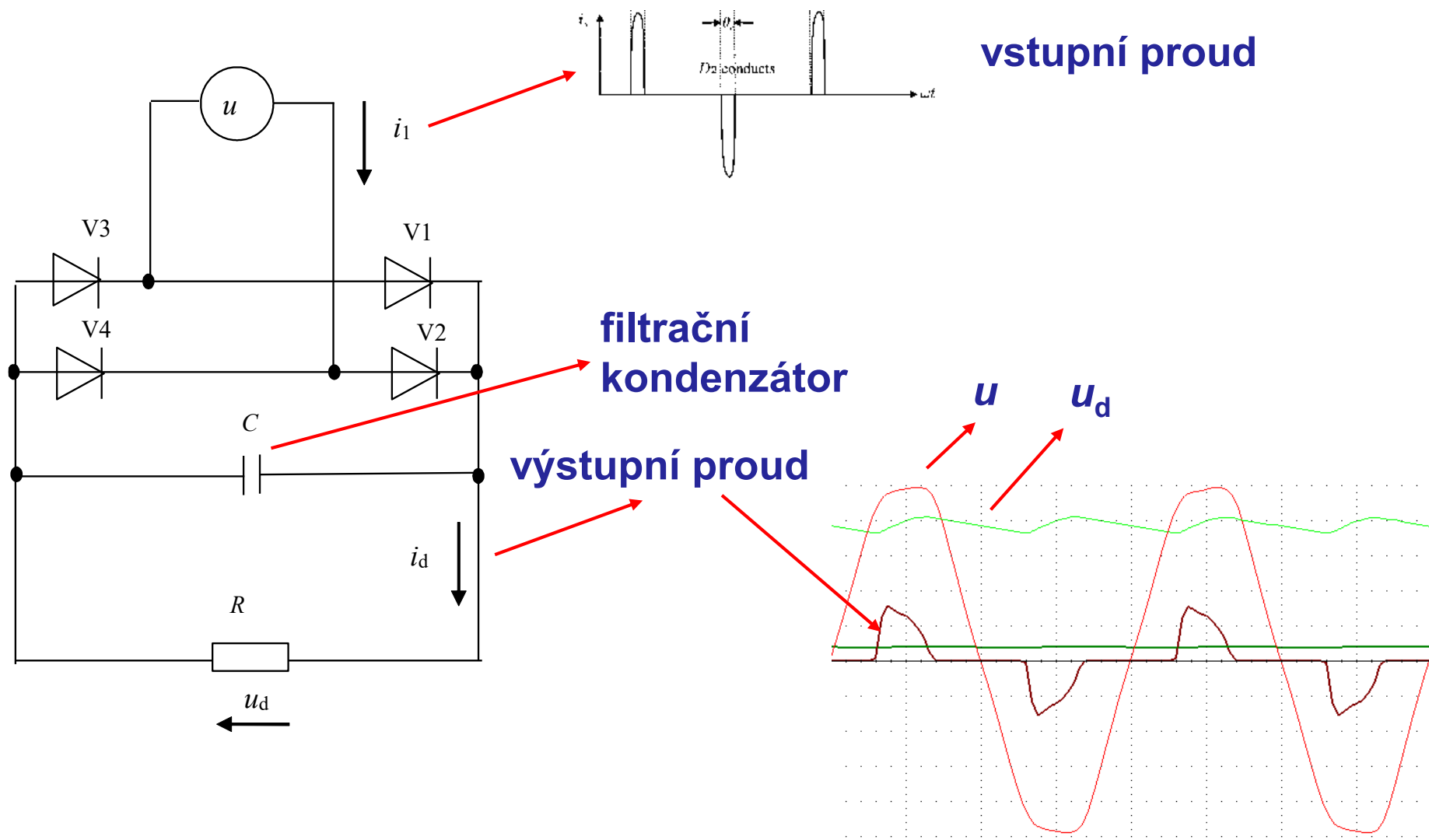

Neřízený 1-fázový můstkový (2-pulzní) usměrňovač s R zátěží Princip činnosti

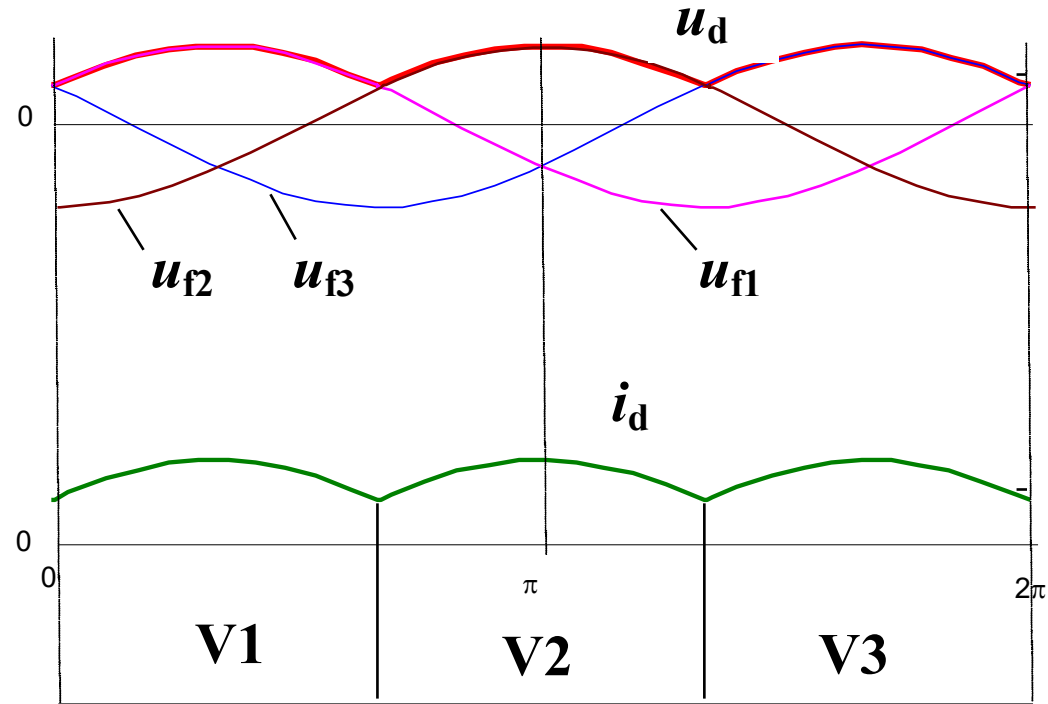
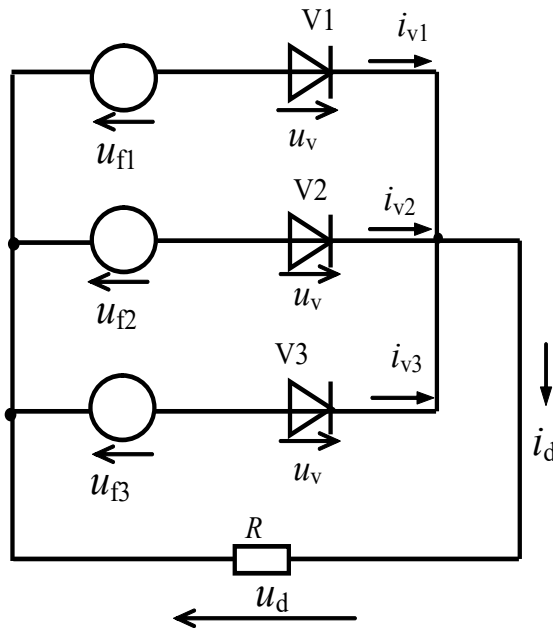

Neřízený 1-fázový můstkový (2-pulzní) usměrňovač s RC zátěží

Princip činnosti

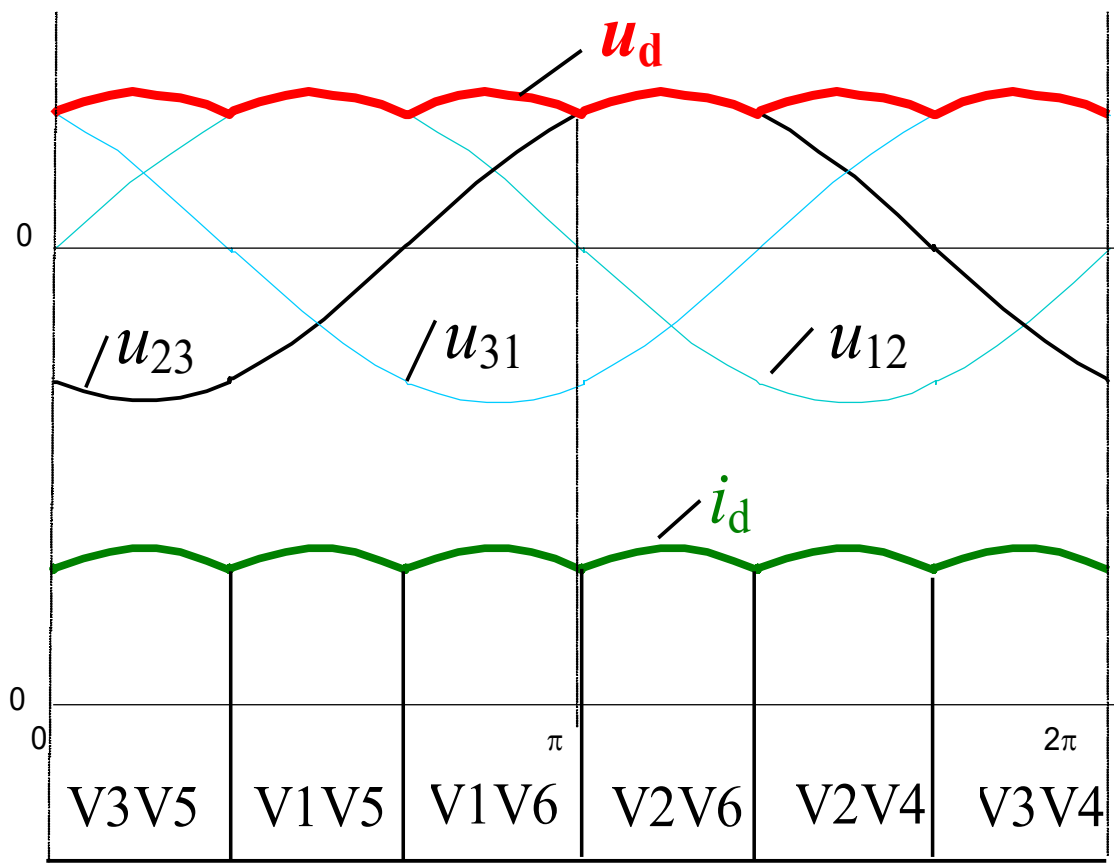
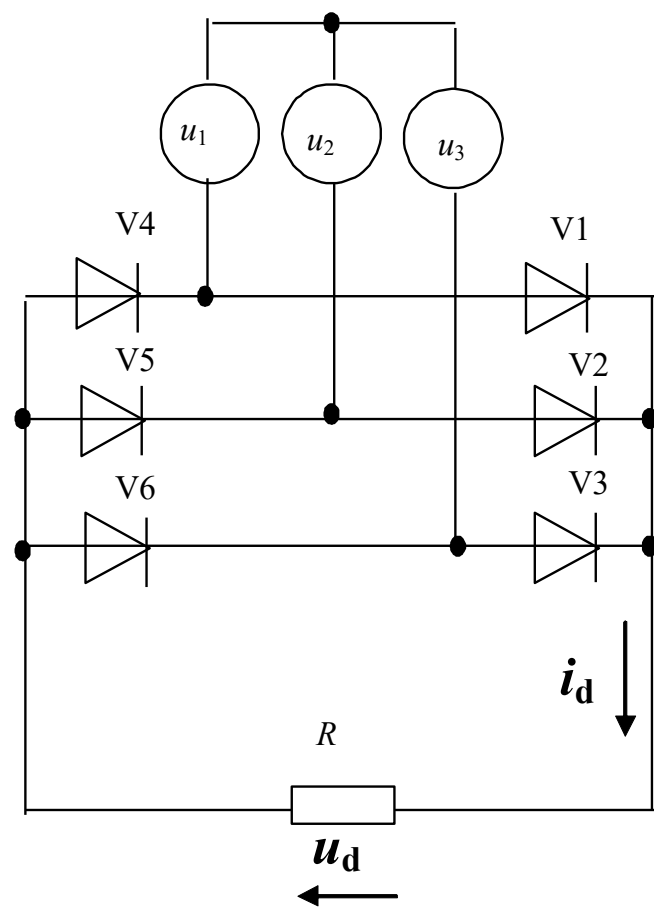

- 3-fázový uzlový (3-pulzní) usměrňovač s R zátěží

$$U_d = U_{av} = 1,17 \cdot U_f$$

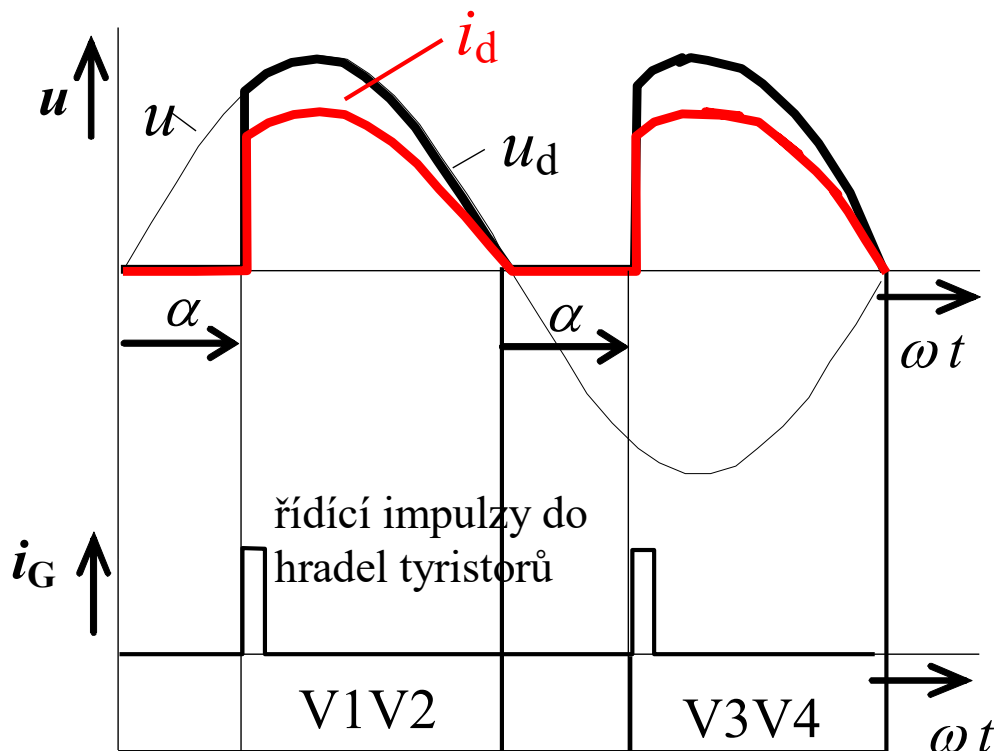
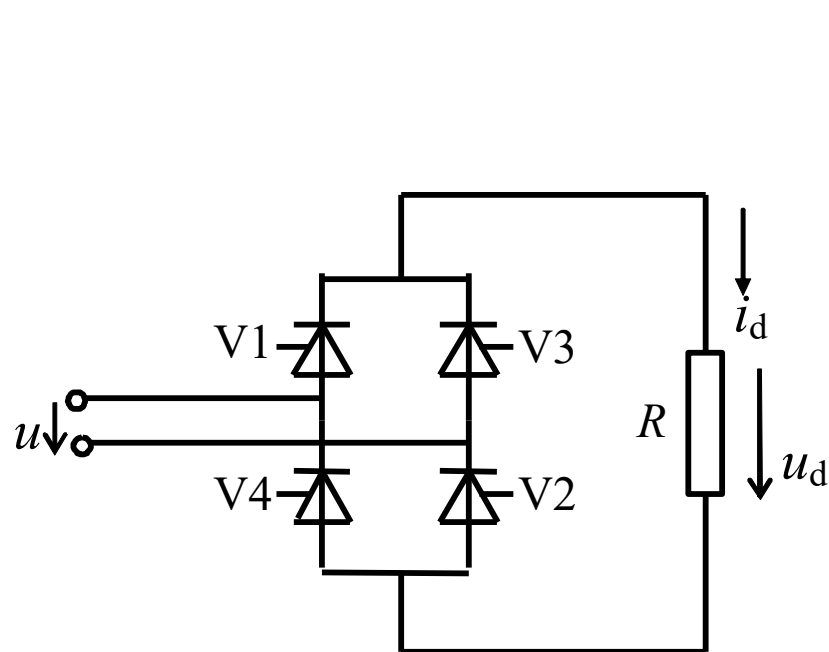
- 3-fázový můstkový (6-pulzní) usměrňovač s R zátěží**

$$U_d = U_{av} = 2,34 \cdot U_f$$

Řízené usměrňovače

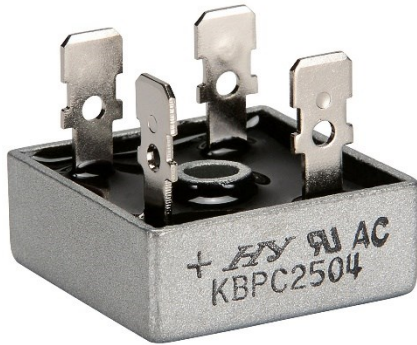
- 1-fázový můstkový (2-pulzní) usměrňovač s R zátěží

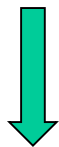
$$U_{AV(\alpha)} = U_{AV} \cdot \frac{1 + \cos \alpha}{2}$$

$$U_{AV} = 0,9 \cdot U$$

Aplikace

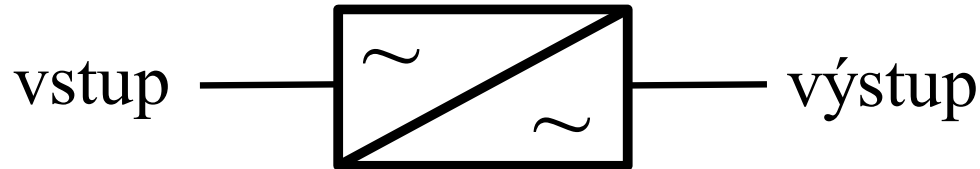

+

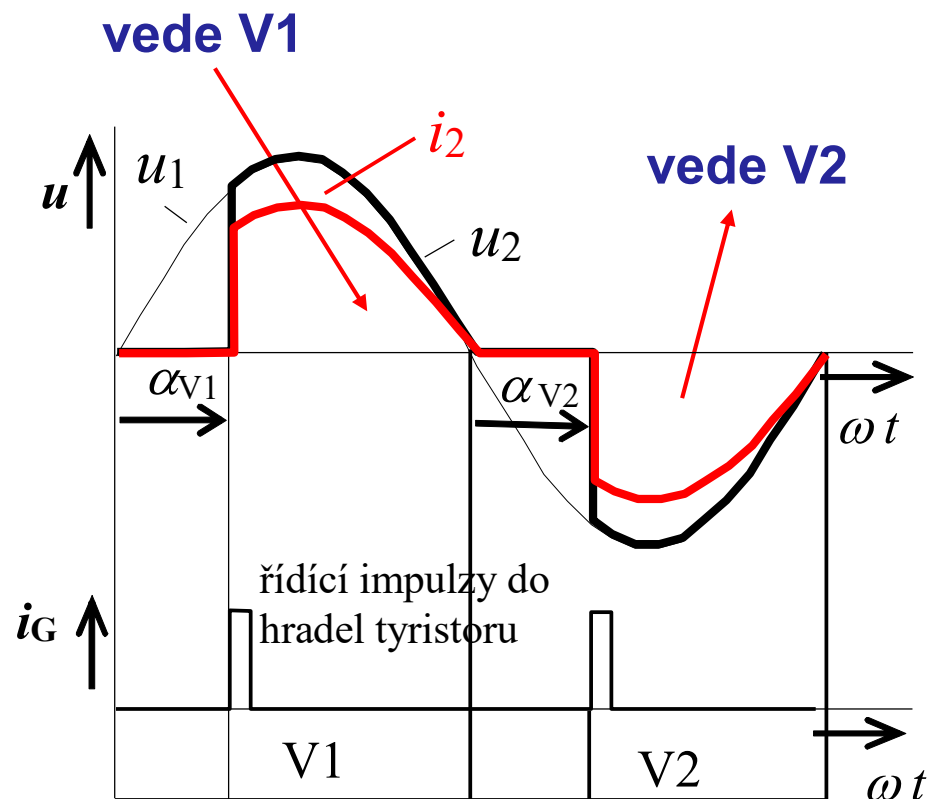
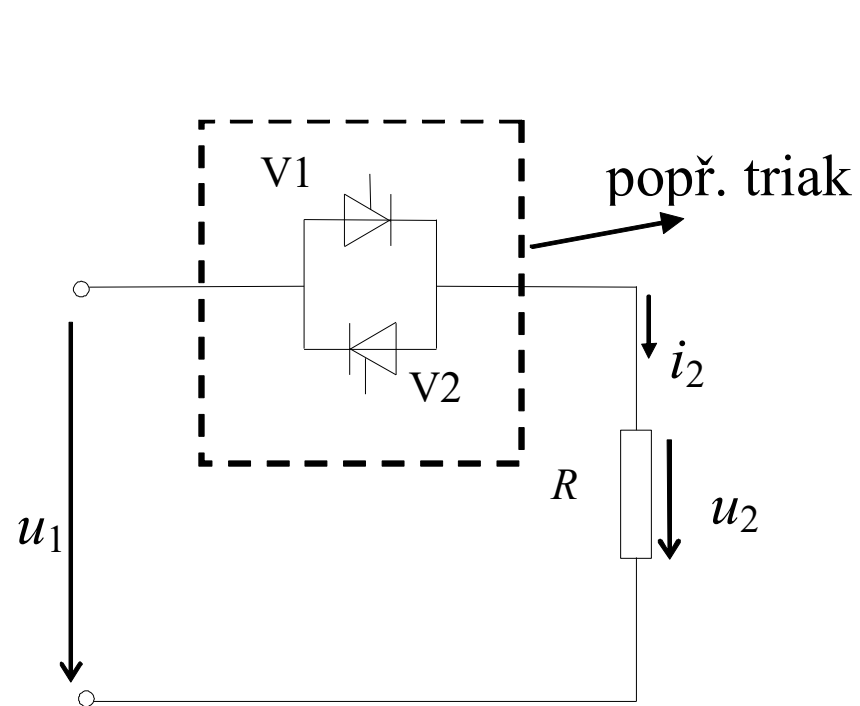
DC pohon

Střídavé měniče napětí

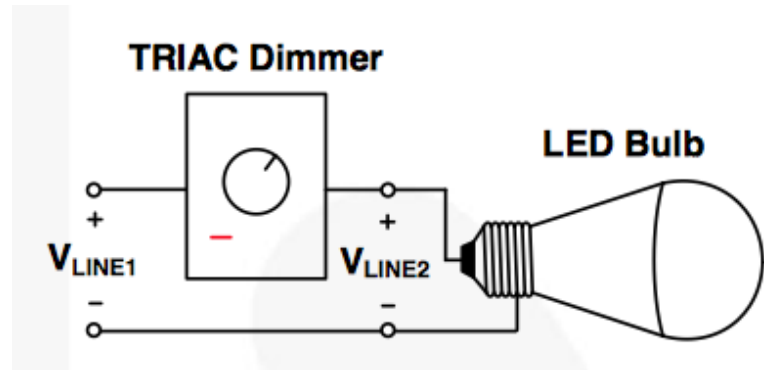

- **Mění efektivní hodnotu střídavého napětí**
- **Podle použitých prvků v měniči jsou:**
 - S tyristory
 - S triakem
- **Podle počtu fází jsou:**
 - Jednofázové
 - Trojfázové

1-fázový střídavý měnič napětí s R zátěží

Aplikace

Voltage converter 3000w

connect

1. Chef machine
575w

2. Blender
1560w

3. Air purifiers
55w

Voltage converter 3000w

connect

1. Chef machine
575w

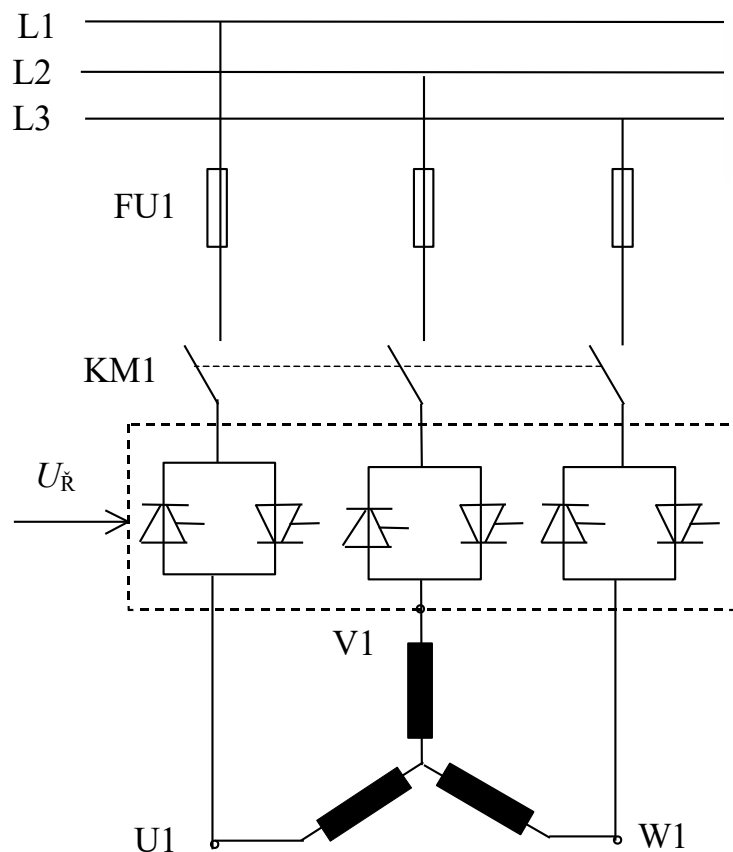
2. Electric cooker
610w

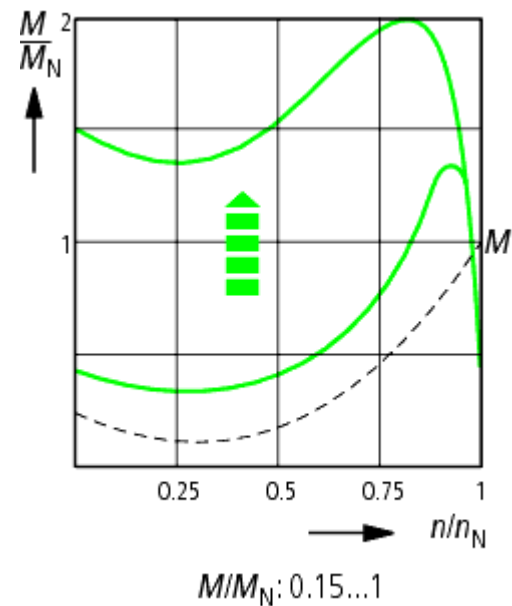
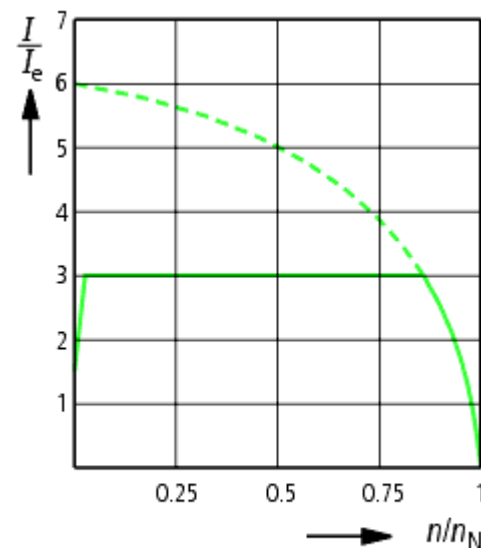
3. Hair dryer
2000w

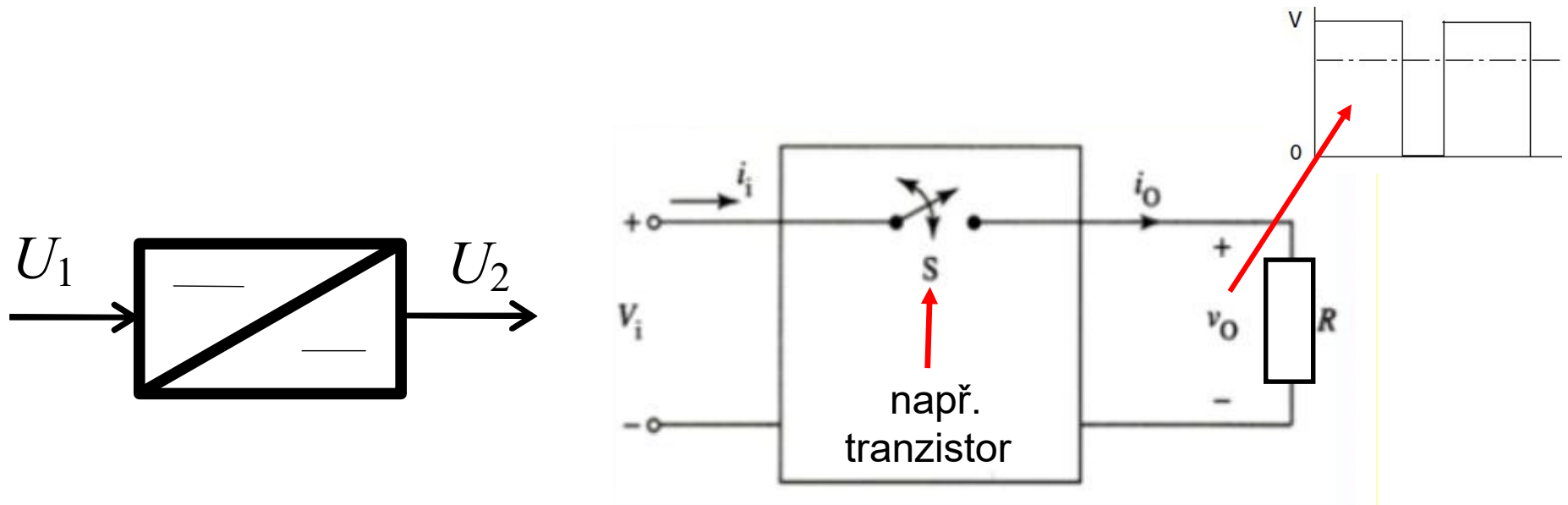
Polovodičový řízený měnič napětí

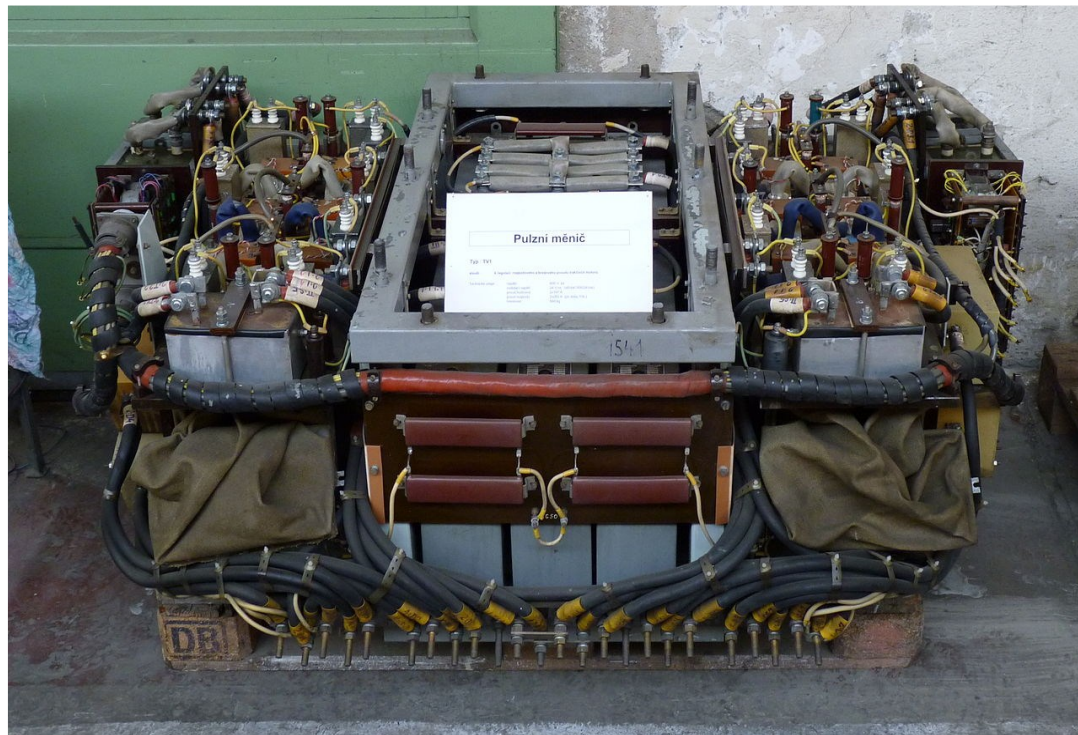
softstartér

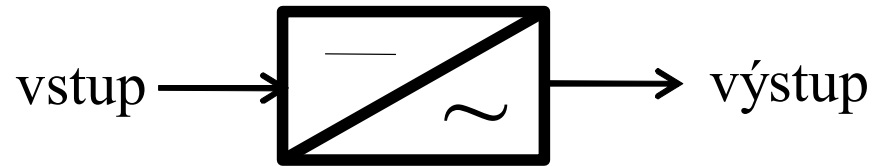
Pulzní měniče

- Mění DC napětí na DC s odlišnou střední hodnotou (s pulzním průběhem)
- Podle použitých prvků v měniči jsou:
 - S tyristory
 - S tranzistory

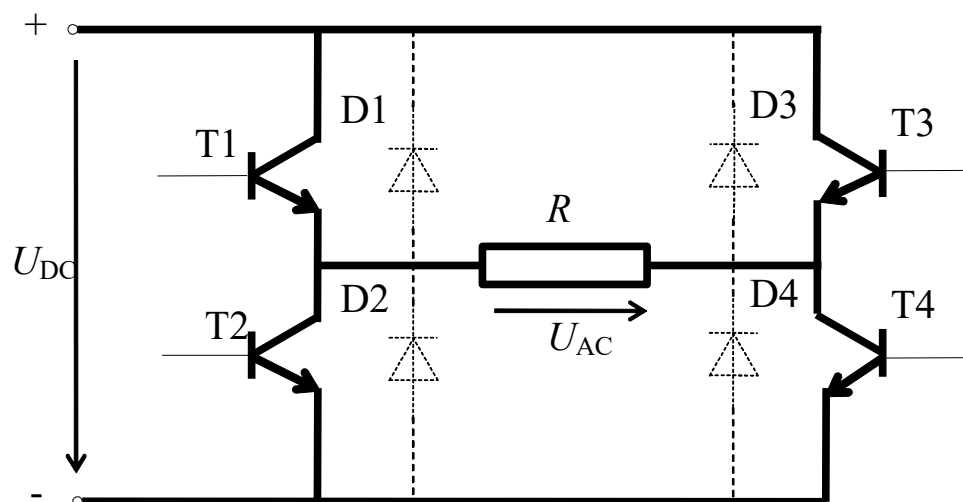

Střídače

- **Mění stejnosměrnou el. energii na střídavou**
- **Podle použitých součástek jsou:**
 - s tranzistory
 - s tyristory
- **Podle počtu fází jsou:**
 - Jednofázové
 - Trojfázové

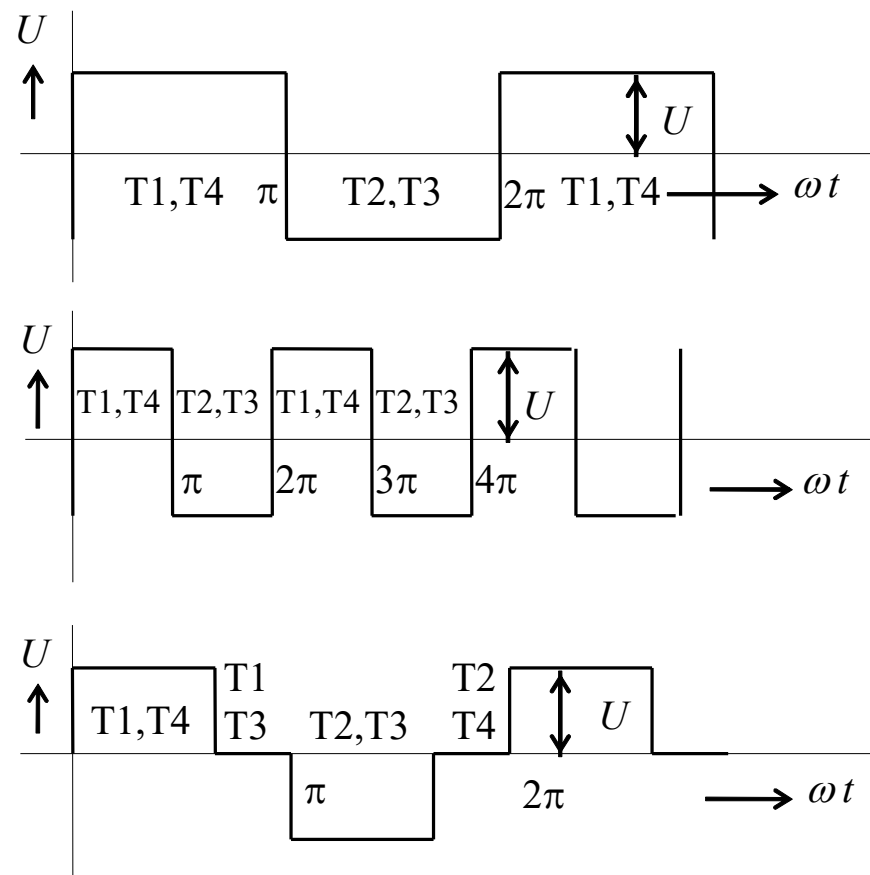
1-fázový tranzistorový střídač s R zátěží

Ize měnit efektivní hodnotu i kmitočet

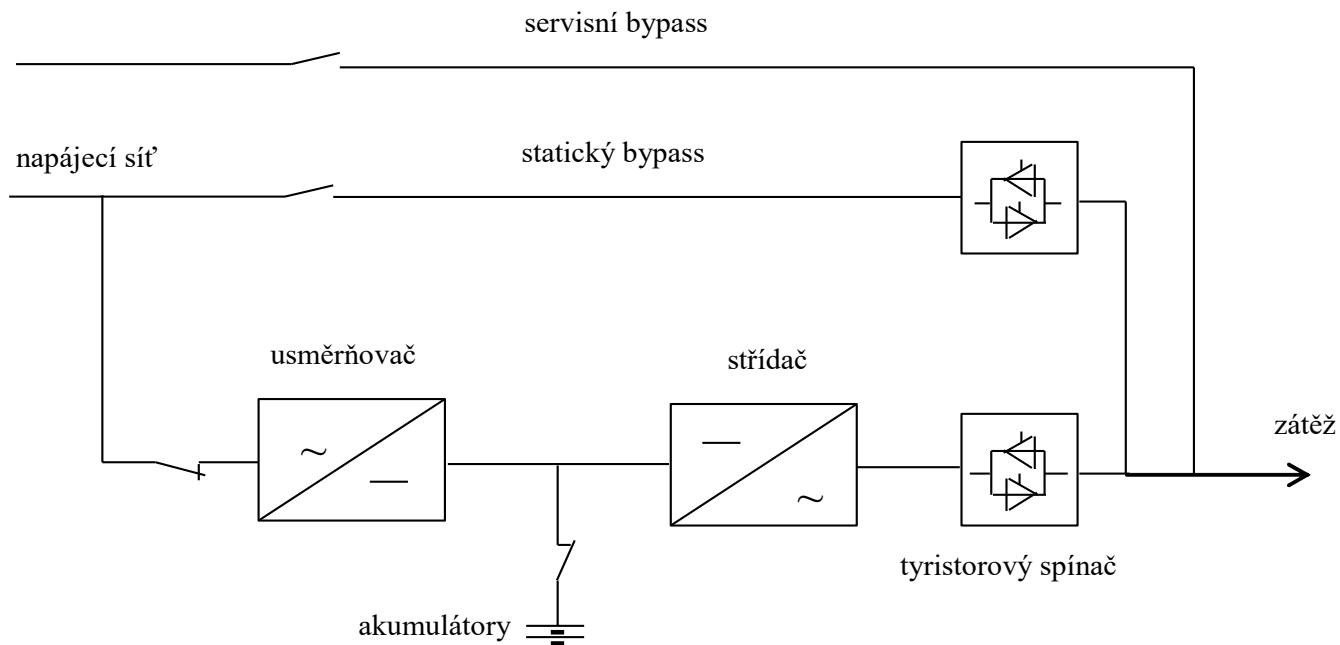

výstupní napětí U_{AC}

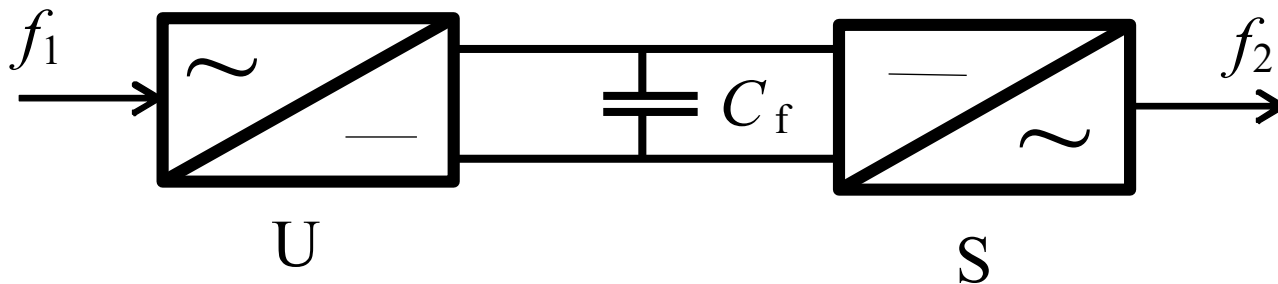
Aplikace

Náhradní zdroje

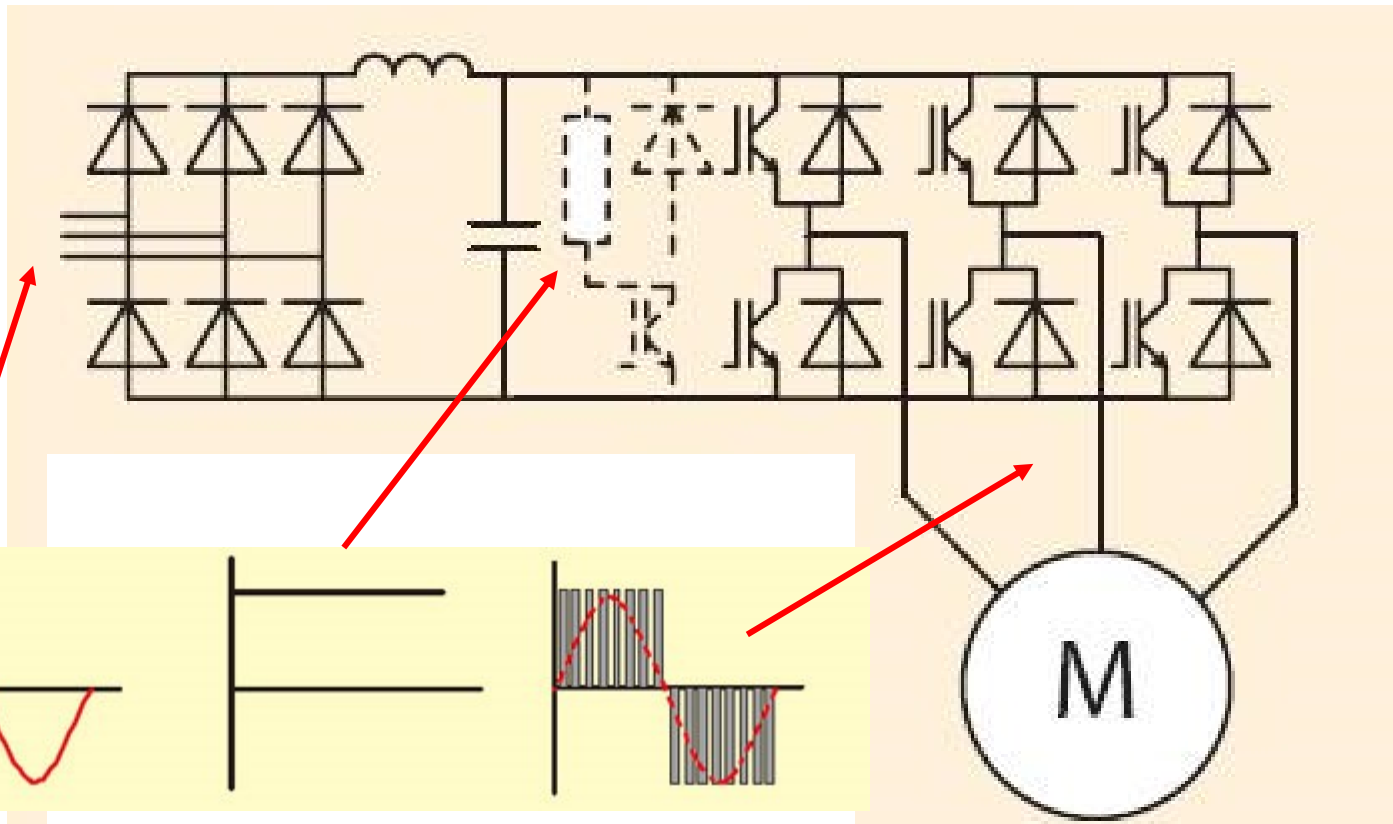
Měníče kmitočtu

- Mění kmitočty střídavého napětí a proudu
- Podle způsobu zapojení a principu jsou:
 - Přímé
 - Nepřímé
- Podle počtu fází jsou:
 - Jednofázové
 - Trojfázové

Řízení otáček změnou kmitočtu

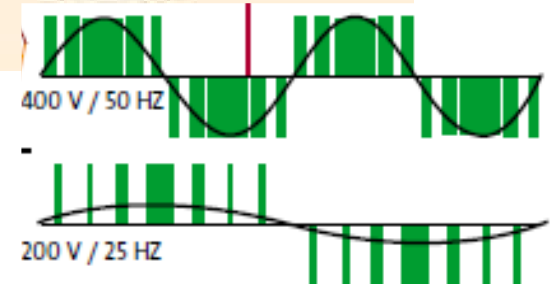
Nepřímý měnič kmitočtu s napět'ovým střídačem

vstupní napětí

DC napětí

výstupní napětí a
proud

Aplikace

Konec přednášky